

HEEM-
NIEUWS

Heemkundekring Bergeijk

de Keersopper

Lievegeestel

nr 1

Heemkunding Bergeijk
Secretariaat: Standerdmolen 12
5571 RN Bergeijk
Tel: 0497 57 55 85
e-mail: j.steeghs3@chello.nl
Rabo Bank Bergeijk Rek.nr 10.13.73.627

DE KEERSOPPER

NR. 1 Juni 2006

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK

U hebt hier een eerste uitgave van het verenigingsblad 'De Keersopper' van de Heemkundekring Bergeijk.

De omroeper die op de dorpskei van Bergeijk staat, maakt het kenbaar: **Heemnieuws 'DE KEERSOPPER'**,

een naam die verwijst naar de rivier de Keersop en daardoor naar helder, levendig, natuurlijk, van alle tijden

en gevoed vanuit Luyksgestel / Bergeijk / Westerhoven en Riethoven. (Op de voorpagina ziet u de Keersop op een kaart uit 1794 van H.Verhees.)

Het blad heeft geen vaste verschijningsdata, maar wordt enige keren per jaar uitgegeven op basis van interessante of noodzakelijke informatie.

En dat, hopen we, met vele bijdragen van onze heemkundeleden.

Wat we ook wensen is voor u allen een gelukkig jaar 2006, waarin inspanningen ontspannend zullen zijn en verwachtingen waargemaakt kunnen worden, in goede gezondheid.

Wim van Dooremolen

De voorlopige redactie van De KEERSOPPER: *Wil van Ham, Will Steeghs en Wim van Dooremolen* (e-mail doorem@planet.nl)

In dit nummer:

Over het ontstaan van Heemkundekring Bergeijk.	<i>Wim van Dooremolen</i>	p 2
Leren lezen met Frater Rombouts.	<i>Wil van Ham</i>	p 3
Wat deed de HKB in 2005 ?	<i>Will Steeghs</i>	p 6
De markt Bergeijk 't Hof rond 1832.	<i>Wil van Ham, Wim van Dooremolen</i>	p 7
Plannen voor 2006 ?		p 10
Oude recepten	<i>Will Steeghs</i>	p 11
Oude ansichtkaarten van Huub Geboers		p 12

Over het ontstaan van de Heemkundekring Bergeijk

In augustus 2002 werd er tijdens de Brabantse Heemdagen in Bergeijk door Cor, Jacques en Wim gediscussieerd met Heemkundekring 'de Acht Zaligheden' en Brabants Heem over verzelfstandiging van een Bergeijkse kring, waarna in nov. 2002 een gesprek met het bestuur van de 'Heemkundekring 'de Acht Zaligheden' plaatsvond.

Dit leidde in 2003 tot een Heemkundestudiekring die balans maakte van de situatie in de gemeente Bergeijk. Er werd vastgesteld dat Stichting Eicha wel via de HK-'De Acht Zaligheden' publiceerde, maar binnen de gemeente Bergeijk toch hoofdzakelijk 'archeologisch zichtbaar' was. Meer zichtbaarheid / meer betrokkenheid was en is het streven, dus ging de studiegroep voort (o.a. met contacten leggen, zoals met R.O.G. in Riethoven) en in februari 2004 meldde de Heemkundestudiekring Bergeijk zich bij de Gemeente Bergeijk aan.

Bestuursleden om mee te starten werden aangezocht, voor- en nadelen van een stichting versus vereniging werden doorgelicht en op 20 sept 2004 werd vastgesteld: de Heemkundestudiekring Bergeijk wordt geen stichting maar een vereniging 'Heemkundekring Bergeijk', met als voorlopig bestuur:

Wim v. Dooremolen (voorz.), Will Steeghs (secr.), Michel Bueters (penningmeester) en Cor v. Lent, Jacques Mandigers, Phil Schellens-Bijnen en Ton Christiaans, bestuursleden.

Daarna volgde aanmelding bij Kamer van Koophandel en het Brabants Heem en de gang naar de notaris, voorjaar 2005, waardoor we statuten *) hebben, waarin bij het doel o.a. staat

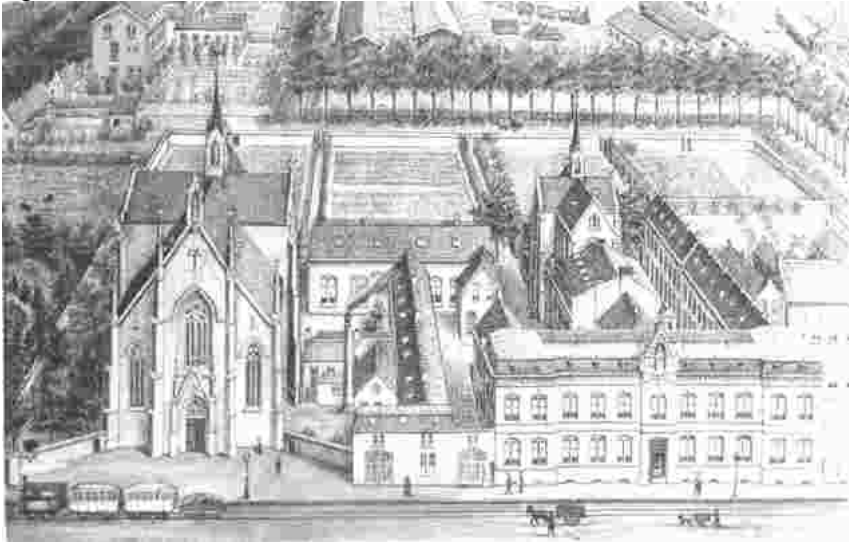
“Het onderzoeken en bestuderen van de aspecten die tot het begrip heemkunde behoren, zoals geschiedenis, volksleven, landschapsontwikkeling, toponiemen, milieu, etc. “ En “Het bewaren en/of veiligstellen van heemkundige goederen, oudheidkundige gegevens en archieven, alsook het bevorderen van publicaties, lezingen en tentoonstellingen op lokaal historisch gebied.”

En daar gaan we ook ons best voor doen; en hopelijk doen onze 40 leden met enthousiasme mee.

*) Op de jaarvergadering 2006 zullen statuten en het bijbehorend huishoudelijk reglement ter sprake komen.

Leren lezen met Frater Rombouts.

Met een groot feest vieren de fraters van Tilburg in 1894 het vijftig jarig bestaan van de congregatie, die in 1844 door pastoor Zwijsen (de latere bisschop en aartsbisschop van Den Bosch en Utrecht) was opgericht. Het fraaie jubileumboek 'Gouden jubelaar' kijkt met voldoening terug en stelt met voldoening vast dat al veel bereikt is. Achter in het boek staat een foto van een mooie tekening van het statige moederhuis aan de Gasthuisstraat.

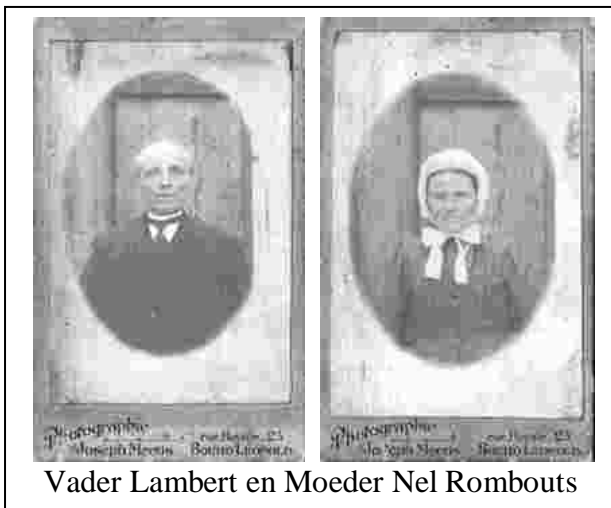

Ook zijn er afbeeldingen van de twaalf huizen waar de orde inmiddels 'nevenvestigingen' tot stand heeft gebracht. Als frater Rombouts twee februari 1900 op zeventienjarige leeftijd bij de fraters in het noviciaat treedt, zijn de grondvesten gelegd voor een voorspoedige expansie van het rooms katholiek volksonderwijs. De eerbiedwaardige Zwijsen is in 1877 gestorven, maar in de fraterhuizen zijn dan nog genoeg fraters die de wordingsgeschiedenis zelf hebben meegemaakt.

Frater Sigebertus Rombouts

Samen hebben ze gestreden voor de vrijheid zelf scholen te mogen stichten, voor de inhoudelijke autonomie van het schoolonderricht en het recht op financiële ondersteuning door rijk en gemeente. Wat betreft het laatste punt had de wetgever in 1889 al een eerste opening geboden, waarbij het rijk gelden beschikbaar stelt voor de salarissen van de onderwijzers. Met de befaamde lageronderwijswet van 1920 wordt de volledige gelijkstelling van het openbaar en bijzonder volksonderwijs binnengehaald.

Vader Lambert en Moeder Nel Rombouts

Maar inhoudelijk staat het lesgeven nog in de kinderschoenen. De ouders van frater Rombouts, Bertje en Nel Rombouts-De Werdt, hebben ongetwijfeld nog leren lezen met ouderwetse ABC-boekjes, met als treurig resultaat dat na afloop van de lagere school lang niet alle kinderen konden lezen en schrijven.

Pas rond 1900 komen betere methodes op de markt en juist op dit punt hebben de fraters van Tilburg een belangrijke inbreng.

In 1905 verschijnt bij de drukkerij van het Jongensweeshuis de nieuwe leesmethode van Becker, het pseudoniem van frater Euthymius Bekker.

De methode bestaat uit een serie boekjes ‘Boschbloempjes’, een leesplankje en een klassikaal leesbord. Het leesplankje bevordert de zelfwerkzaamheid van het kind.

Zeven jaar later vervolmaken de fraters Jozes Reynders en Nicetas Doumen de leesmethode onder de titel: 'Ik lees al'. Centraal in de opzet staat de voortdurende vergelijking van het gesproken woord met het geschreven woord. De leesboekjes zijn niet alleen fraai vormgegeven, maar zijn ook helemaal doordrongen van de rooms katholieke levensfilosofie. De uitgave is een schot in de roos. Begin juni 1902 krijgt frater Rombouts de eerste aanstelling als onderwijzer aan de lagere school in de Veemarktstraat. Daarna volgen aanstellingen in het lager onderwijs in Tilburg. Vanaf mei 1908 gaat hij lesgeven aan de kweekschool van de fraters. Steeds houdt de verbetering van de leesmethode zijn aandacht. In 1931 verschijnt in de "Opvoedkundige brochurereeks" het boekje 'Leesmethodiek en moderne psychologie' van Govert Grazer, een van de vele pseudoniemen van frater Rombouts.

Onze frater windt er geen doekjes om: "Met dit boekje heeft de schrijver revolutionaire bedoelingen. Hij is namelijk van mening, dat de tegenwoordig in Nederland gebruikte leesmethodes geen van alle deugen, niet om fouten in de uitwerking, dus in bijkomstigheden, maar omdat hun grondslag, en hun hele opzet verkeerd zijn. En wat niet deugd moet verdwijnen en vervangen worden door iets goeds." Op basis van nieuwe inzichten uit de Duitse Gestaltpsychologie toont frater Rombouts aan dat kinderen niet letter voor letter of woord voor woord lezen. Hij benadrukt het 'zinvolle geheel'. De ervaren frater-onderwijzer Cassianus Versteeg ontwikkelt op basis hiervan de nieuw leesmethode 'Echt Lezen', die (na de oorlog in een nieuw jasje gestoken) tot de jaren zestig van de vorige eeuw met heel veel succes op de katholieke scholen toepassing zal vinden. De tegenwoordige leesmethode 'maan-roos-vis' van uitgeverij Zwijsen is nog steeds op deze uitgangspunten gebaseerd.

Wil van Ham

Wat deed de Heemkundekring Bergeijk in 2005 ?

- Een lezing houden over de historie van “Het Kasteel van Bergeijk” en een tentoonstelling ‘Historische veranderingen in Bergeijk’ in het kader van boekenweekthema ‘Geschiedenis’
- We lieten ons op het Regionaal Historisch centrum in Eindhoven voorlichten over de werkwijze voor het ter inzage geven van archief materiaal van b.v. Bergeijk.
- We voerden discussie met Stichtingen Eicha en Vrienden van de Eicha over samenwerking.
- We droegen bij aan een nog te publiceren boekwerk van Christ van Nostrum “Weteringen in Bergeijk en Westerhoven”
- Bijdrage aan de tentoonstelling ‘100 jaar van Vonderen’.
- We hadden een informatief paneel op de Culturele Manifestatie van de regionale bibliotheken, 3 sept. in de Muzenval te Eersel.
- Op monumentendag, 10 sept., begeleidden we groepjes mensen langs Religieus Erfgoed op ’t Hof en zorgden ervoor dat ook de kerk op ’t Loo bezocht kon worden.
- En in oktober startte een werkgroep met publicatie in ‘De Eyckelbergh’ over Frater Rombouts, gevolgd door een publicatie over ‘tHof in 1832, zoals in dit blad.
- Het bestuur hield contact met andere Heemkundekringen via RHC-Eindhoven en Brabants Heem.
- En ‘Gooi ’t niet in de klike’ aldus de oproep van onze secretaris. over oude en historische zaken.

Will Steeghs

2006: Mozartjaar (250 jaren geleden geboren; 27 jan 1756).

Op 26 maart is er in de Kattendans een Mozartconcert door koor d’Eyckelbergh en een Echo der Kempen kwintet.

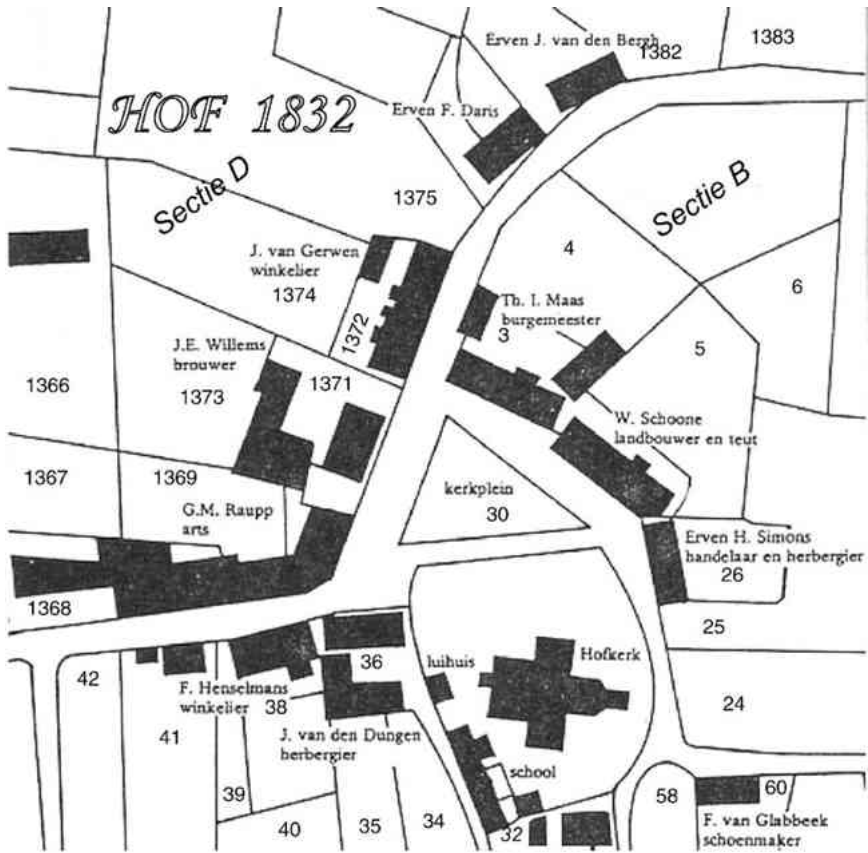
Zou de Heemkundekring in de aula van de Kattendans die dag een kleine tentoonstelling “Bergeijk 250 Jaar geleden versus Wenen 250 Jaar geleden” kunnen houden? Heeft iemand daar tijd voor en zin in om in het RHC en bij Wim v.D. info te verzamelen om dit mee op te zetten ?

Wim : 571719 e-mail doorem@planet.nl

De markt Bergeijk 't Hof rond 1832.

Vanuit het motief om grondbelasting te heffen, wordt begin van de negentiende eeuw een nauwkeurige opmeting gedaan van de eigendommen en het gebruik van de percelen. De kadastrale kaart van 1832 laat mooi zien hoe Bergeijk er in die tijd uitzag. Bij wijze van voorbeeld kijken naar het pleintje bij de Hofkerk. De opmetingen zijn gedaan door 'landmeter der eerste klasse' Delvaux. Op 't Hof begint hij op de hoek waar nu de Amro-bank staat.

Ingetekend overzicht van de kadastrale kaart van 1832 met bestemmingen

Op de perceelsnummers 1, 2 en 3 staat de grote boerderij van Theodorus Maas, wat later het Pankenhuis genoemd zal worden, al heeft de oude schoolmeester hier maar betrekkelijk kort gewoond.

Het latere Pankenhuis.

De kaart is geadresseerd aan 'Mevrouw Dr. A. Raupp Stratum', de weduwe van de laatste Bergeijkse Raupp-arts. Gestempeld 5 september 1910 te Valkenswaard tussen 3 en 4 uur en dan in Eindhoven tussen 6 en 7 uur. Da's snel !

Tekst: "*Beste moeder; hierbij een typisch Noord.Brab.dorpskiekje uit Bergeijk. Vele hartelijke groeten van de Familie Bots en ons beiden (het huis van Bots ook op de ansicht zichtbaar). Voetnoot: "Gij zult u op deze kaart wel weten ter oriëntering als mede u herinneren het kasteel van Peer Hurk."*

Een naamgeving van de kinderen Raupp voor de huisvriend Peer Panken ?

Theodorus Maas is op dat moment nog gemeentesecretaris van Bergeijk. Van meester Panken weten we dat na de Franse tijd het gemeentebestuur op een nieuwe leest werd geschoeid. Jan Roest was de eerste 'maire', die na het herstel van de onafhankelijkheid burgemeester werd genoemd. Notaris Antonie van Galen is zijn opvolger. Theodorus Maas was van 1821 tot 1832 secretaris van Bergeijk, waarbij Panken aantekent: 'de eerste van de katholieke godsdienst na 1648'. Van 1832 tot zijn dood op 29 november 1848 is Theodorus Maas burgemeester van Bergeijk.

Naast het ‘burgemeesterhuis’ woont landbouwer en teut Wouter Schoone. Daarnaast staat de herberg van de erven Simons, die ook als handelaar bekend staat.

Aan de overkant van het pleintje – ter plaatse waar nu Chinees gegeten wordt – stond het voor die tijd kapitale herenhuis van dokter Raupp. De ‘fraaie burgerwoning met verdieping’ was van 1748 tot 1888 de woning van de familie Raupp. Bij het huis hoorden schuren, stallen en

landbouwgrond want Mattheus Raupp (1797 – 1856) voerde tevens een grote boerderij.

Volgens Panken ging het wel om meer dan 20

melkkoeien, nog een groter aantal kalveren, acht werkpaarden, wat varkens en twee kudden schapen. Naast het ‘doktershuis’ woonden de brouwer Johannis Willems en winkelier Jan van Gerwen. Op deze plaats stond voordien korte tijd de schuurkerk van ’t Hof.

Het huis van dokter Raupp.

De eerste Bergeijkse dokter Raupp woonde eerst in het linkergedeelte en bouwde in 1750 het grote doktershuis, waarbij het linkergedeelte dienst deed als apotheek. Bij de verbouwing in 1768 wordt het huis vergroot met torentje en leien dak. Zijn zoon bouwde in 1823 het huis verder naar links uit met onderkomens voor de landbouw

Op de hoek bij het luhuis staan de boerderijen van Joseph van den Dungen, tevens herberg, en de winkel van Frans Pieter Henselmans ingetekend. Met als buurman de aloude Hofkerk. In 1832 nog in de verkorte vorm als gevolg van het instorten van de toren in 1650. Het kerkhof ligt aan de kant van het pleintje. Naast het kerkgebouw, achter de klokkenstoel, zien we de oude dorpschool en de woning van de onderwijzer. Het schoolhuis is in 1777 gebouwd en net als haar voorganger voorzien van een strooien dak. Vanaf 1818 schoolmeestert hier aan de openbare school Francis Aarts, een Bergeijkenaar van geboorte en ook weer de eerste katholiek onderwijzer na 150 jaar protestantse overheersing.

Alleen de Hofkerk en het luhuis hebben de tand des tijds doorstaan. Maar de oude documenten houden de herinnering levend. Sinds enige tijd is de oude kadasterkaart van 1832 makkelijk op internet te vinden: www.dewoonomgeving.nl Met een paar klikken kan iedereen op de kaart inzoomen. De kaart van Bergeijk bestaat uit een verzamelplan en zes deelplannen: Ender akker, het Hof, Broekstraat, Hooge Berkt, het Loo en Weibosch. Via de zogenaamde ‘oorspronkelijke aanwijzende tafel’ ontdek je wie in 1832 eigenaar van de percelen was, met een heleboel bijkomende informatie.

Wil van Ham / Wim van Dooremolen

Wat zijn de plannen voor 2006 ?

- Een verenigingsblad: daar beginnen we mee.
- Als goede vereniging houden we een jaarvergadering in het voorjaar. We zullen het dan ook over een huishoudelijk reglement hebben.
- Regelmatig publicaties in De Eyckelbergh.
- Ook lezingen zullen er gehouden worden, u hoort daar tijdig van.
- En het bestuur werkt, eerste prioriteit, aan het verkrijgen van een heemkamer waar voor onderzoek materiaal is en waar leden elkaar ontmoeten.

Oude recepten.

De prak die we nu in 2006 doorslikken is vaak heel anders dan de kost die we vroeger van ons Moeder voorgeschoteld kregen.

Of het beter en lekkerder is dan toen, is nog maar de vraag.

Het schijnt dat velen het water in de mond krijgen als ze denken aan de typische streekgerechten van 40-50-60-70 -80 jaren geleden.

Vier organisaties die zich samen Agro & Co noemen, hebben dat onderzocht en zijn op het idee gekomen om die gerechten van vroeger weer op tafel te zetten. En daar hebben ze in ons geval Bergeijkenaren voor nodig.

Aan ons, Heemkundekring Bergeijk, hebben ze gevraagd mee te willen zoeken naar die typisch oude streekgerechten. En wat doet een

heemkundekring dan? Die sluist dat bericht, zeg maar 'verzoek', door naar haar leden. Hoe groter de groep des te groter is de kans op slagen.

Ouderen kennen de recepten (ingrediënten ervan) misschien nog van buiten.

Vaak weten ze er zelfs nog bijzonderheden bij te vertellen ook:

-dat ze "musterd" stookten of turf, dennenhout of (in de oorlog) Schlamm, een platte buiskachel hadden in de keuken en een oven buiten; dat het een typische kermismaaltijd was...enz.

-dat ze konden kiezen uit eigen varkensvlees, kippenborstjes, -pootjes, -boutjes, schapenborst, lamsbout uit eigen stal!

-dat ze op dagen als Kerstmis, Pasen, kermisvondag, communiefeesten, maar soms ook na begrafenissen éxtra veel aandacht schonken aan koken (of aan een heerlijke volle koffietafel).

Onze heemvragen zijn:

-Wie kan ons een recept aandragen van vroeger dat hiervoor in aanmerking komt?

-Wat kwam dan van eigen grond? Wat uit de winkel?

-Welke kruiden gebruikte moeder/oma, de buurvrouw?

Alles, ook de hele sfeer erom heen (liefst met een eigen verhaal), de producten van eigen grond; enz. enz. wil de Heemkundekring Bergeijk graag weten: niet alleen om door te sturen naar Tilburg (daar zit het kantoor van Agro & Co), maar wij willen uw inbreng ook graag in onze eigen archieven bewaren.

Agro & Co hoopt met uw informatie producenten (dat zijn zakenlui in Bergeijk die "ons" authentieke streekproduct weer willen gaan maken, als ze gesteund worden) warm te maken om zo'n gerecht op dezelfde wijze als uw oma dat thuis deed, een impuls, een extra stimulans te kunnen geven.

Graag uw reactie naar

Will Steeghs

Oude Ansichtkaarten van Huub Geboers

Het café van Piet Verhees, later Charel Verhees

Foto:003

Het doktershuis, met op de voorkant de boodschap zodat hij zeker gelezen werd.

Foto: 121

En op de achterkant duidelijk het adres.

Foto:122

Wie weet nog meer over deze foto's; of een leuke anekdote. Laat het ons weten, zodat wij het weer vast kunnen leggen voor het nageslacht.

GEUJENDIENEVUIL ?

Nee hoor: **KNOPKRUID**

Een harig soort knopkruid kwam rond 1850 vanuit Zuid-Amerika naar Europa.

Het komt vrij algemeen voor bij ons op stikstofrijke, kalkarme gebieden, vooral op de warme en vochtige plaatsen in dorpen, in tuinen en akkers.

